

הכפר הלא-חקלאי בישראל כמכשיר לפיתוח

מחקר מאת לביאה אפלבוים וחוליה מרגוליס, המרכז לחקר התיישבות כפרית ועירונית, רחובות

המוסדות העוסקים בהתיישבות לשקול מחדש את דרכי הטיפול בנושא. בעיקר, לדעתו, יש מקום לחשוב על שינוי מידת המעורבות ה-מוסדית לעומת היוזמה הפרטית, ועל התאמת הקריטריונים לבחירת אוכלוסיה למטרות ש-אותן רוצים להשיג.

החוקרות רואות מחדל בהעדר פעולה מכוונת למשיכת יזמים עצמאיים לאזורי ה-תיישבות חדשים לתכלית של הקמת מפעלים למשיכת בעלי מקצוע מתאימים שיוכלו ל-עבוד בהם, שהרי המערכת המוסדית הקיימת מעדיפה את המסגרות הקואופרטיביות על-פני אפשרויות אירגוניות אחרות. ספק הוא אם הכפרים הלא-חקלאיים, כפי שהם מתוכ-נים היום, יוכלו להשיג את המטרה של איכוס אזורים דלי משאבים חקלאיים כ-יהודה, השומרון והגליל.

יש איפוא מקום לחשוב על שינוי מידת המעורבות המוסדית לעומת היוזמה הפרטית.

כיצד להתגבר על המגבלות הקיימות ב-דרך של פיתוח הכפר הלא-חקלאי? שאלה זו הועלתה, בין היתר, במחקר של שתי החוק-רות הנ"ל. לדעתו, במקומות הקרובים לרי-כוזי אוכלוסיה גדולים, אפשר להניח כי המתישבים יוכלו להישען על ריכוזים אלה כמקורות לתעסוקה ולשירותים. יש, אפוא, להניח, שהצעת דוד זול וברמה גבוהה תעו-דד אנשים להשתקע במקומות אלה, אולם יש להביא בחשבון, כי המתישבים החדשים יוסיפו לעבוד ולקבל שירותים מחוץ לאזור מגוריהם. אבל במקומות מרוחקים מריכוזי אוכלוסיה גדולים אין די בכך. לכן יש להב-טיח מראש, שלמתישבים במקומות מרוחקים יהיו תעסוקה ושירותים ברמה העונה על ציפיותיהם, כדי שישתקעו במקום השתקעות קבע.

החוקרות באו למסקנה, שאם למדינה, מ-שיקולים שונים, יש עניין בפיתוחם של כפ-רים שאינם גשענים על החקלאות — על

האורבניזציה בארה"ב נמשכת

בשנת 1980 היו בארה"ב כולה 47.3 מיל-יון אקרים (2%) מהשטח הכללי של 2,265.1 מיליון אקרים, המוגדרים כקרקע עירונית. מאז שנת 1970 גדל השטח של קרקע עירו-נית בשיעור שנתי של 1.3 מיליון אקרים, בהשוואה ל-0.9 מיליון אקרים בשנות ה-60. אולם מומחים סבורים, כי שיעור הגידול בקרקע עירונית הוא קצת מוגזם, משום שבסטטיסטיקה המבססת את שיעור הגידול נכללו גם שטחי קרקע פתוחים ושינויים ב-הגדרת המשמעות של שטחים עירוניים. מצד שני, הנתונים שנאספו בדבר המצב של הקרקע העירונית אינם מביאים בחשבון

פיתוח קרקעות באזורים שיש בהם פחות מ-2,500 אנשים ואת תהליכי האורבניזציה באזורים כפריים.

עקרונות פדרטיביים בדבר שמירה על קרקע חקלאית בארה"ב

החוק להגנה על קרקע חקלאית בארצות-הברית שהתפרסם ברשומות הפדרטיביות ב-12.7.1983, דורש לפחת קריטריונים שיהיו בשימושם של סוכנים פדרליים בעת הע-רכת השפעות שליליות הנובעות מתוכניות פדרטיביות על שימור קרקע חקלאית. העק-רונות החדשים שינו באופן דרמטי את דרך הערכת ערך הקרקע ושיטת השמאות ש-פותחה על-ידי השרות לשימור הקרקע.